

KALITERNA, Fabijan, arhitekt (Split, 20. I. 1886 — 30. I. 1953). Završio arhitekturu na Visokoj tehničkoj školi u Pragu. U razdoblju 1921–41. projektirao oko 200 sagrađenih ili pregrađenih stambenih i javnih zgrada, većinom u Splitu (kuće Dvornik-Ferić, 1921; Vila Radić, 1923; Trgovinsko-obrtnička komora, 1930; Oceanografski institut, 1930); u Hvaru (hotel »Kovačić«, 1928) i Dubrovniku (Burza rada, 1940). — U ranijim radovima teži sintezi secesijske stilizacije i dalmatinskoga građevnoga nasljeđa u kamenu, a potom se priklanja funkcionalističkoj arhitekturi jednostavnih kubičnih masa.

LIT.: D. Kečkemet, Prvi graditelji modernog Splita — arh. Fabijan Kaliterna, Slobodna Dalmacija, Split, 21. VIII. 1976. — Isti, Moderna arhitektura u Dalmaciji, Arhitektura 1976, 156–157. — Isti, Stambena arhitektura u Splitu u razdoblju između dva svjetska rata, ibid., 1989–1991, 208–210. D. Kt.

KALNIK, ruševine dvaju srednjovj. utvrđenih gradova Velikoga i Maloga Kalnika i selo Kalnik na J obroncima istoimene planine. Arheol. nalazi s više lokaliteta iz eneolitika, ranoga i kasnoga brončanog doba (Igrišće) te keltski i ant. novac.

Veliki Kalnik nastao je prije provale Tatara (1243. grad je kralja Bele IV). Sastoji se od građevina iz raznih razdoblja; najstariji dio grada je na vrhu stijene, a glavni na građevini na donjemu dijelu grada (dvije reprezentativne gotičke kule-palasi i ostaci kapele Sv. Katarine). Obnavljan je u doba turske opasnosti (1557). Vlasnici su mu bili kraljevi, banovi, zagrebački biskup, obitelji Alapić, Orehovečki (Orehoczy), Erdődy, Drašković i Keglević. J ispod grada otkopani su temelji kaštela koji je sagradio L. Orehoczy.

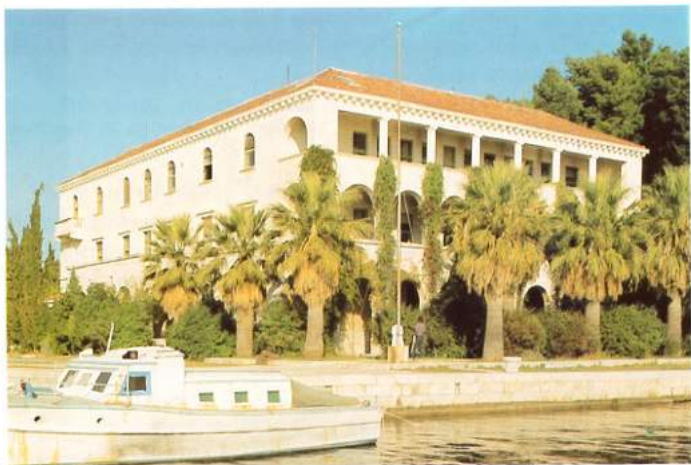
Mali Kalnik spominje se 1240. kao posjed, a 1334. kao utvrda. Među ruševinama grada ističu se ostaci četverokutne ulazne kule. Imao je uglavnom iste vlasnike kao Veliki Kalnik, a napušten je sred. XVII. st. kada je sagrađen dvorac u Gornjoj Rijeci.

U selu *Kalniku* (u sr. vijeku *Brezovica*, 1367. »kraljevski grad«) podno Velikoga Kalnika crkva Sv. Brcka ističe se visokom kvalitetom arhitekture i opreme. Na crkv. brod (fragmenti fresaka iz XIV. st.) prigradeni su poligonalno kasnogotičko svetište oslikano freskama, izvana poduprto potpornjima, i zvonik-kula uza nj, posvećeni 1518. U svetištu su dva kamena grba (neidentificirana), pravokutno kameno svetohranište (kustodija) i niša sa sjedalima (sedilje). Brod je u XVIII. st. prekriven baroknim svodom i prigradene su mu dvije kapele. Pročelje crkve ukrašeno je neobaroknim portalom.

LIT.: G. Szabo, SG. — A. Deanović, Otkriće kasnogotičkih zidnih slikarstva u kalničkom prezbiteriju, Bulletin JAZU, 1955, 7. — Isti, Talijanski slikar na visocini Kalnika, Peristil, 1961, 4. — UTH — Križevci. L. D.

KALOGJERA, Berislav, arhitekt i urbanist (Korčula, 9. III. 1923). Arhitekturu završio na Tehničkome fakultetu u Zagrebu 1947. Do 1951. radi u Korčuli; potom 1951–63. u Urbanističkome zavodu Dalmacije u Splitu, 1963–65. u Arhitektonskome birou Sveučilišta u Kumasi (Gana); 1965–78. vodi odjel za planiranje Urbanističkoga zavoda Dalmacije u Splitu; 1978–1984. ravnatelj Unepova centra za probleme okolice Sredozemlja u Splitu. Bavio se regionalnim i prostornim planiranjem, saniranjem i rekonstrukcijom gradova s povijesnim nasljedem, s posebnim afinitetom za rješavanje odnosa staroga i novoga. Kao glavni planer vodio izradu Regionalnoga plana Splita (1970) i Generalnih planova Hvara (1968), Korčule (1972), Trogira i Omiša (1973–74) te Splita (1978), sred-

F. KALITERNA, Oceanografski institut u Splitu

I. KALINA, Kompozicija

njodalmatinskoga dijela projekta Južni Jadran, urbanističkih projekata Zapadne luke, Lovret—Glavičina, Sućidra i regulaciju centra Splita. — Istaknutija su mu arhit. ostvarenja: stambeno naselje u Korčuli (1948), zgrade u Gundulićevoj ul. (1952) i kompleks »Bastion« (1957) u Splitu, stambene zgrade u Pasikama u Trogiru (1960), depandansa hotela »Dalmacija« u Hvaru (1962), dio sklopa Sveučilišta u Kumasiju (1964), turističko naselje u Lumbardi na Korčuli (1983).

D. Kt.

KAMBER, Sergije, arhitekt (Kaštel Stari, 27. VII. 1927). Diplomirao na Tehničkome fakultetu u Zagrebu 1955 (N. Šegvić). Izradio je više projekata za rekonstrukciju poštanskih zgrada u Istri (1963–70), izveo adaptaciju glavne pošte u Rijeci (1969), Narodnoga doma u Buzetu (1970) i odmarališta INE na Učki (1976). Projektirao je stambeno-poslovnu zgradu u Buzetu (1965), stambene zgrade na Vidikovcu iznad Preluke (1969) te više obiteljskih kuća.

V. El.

KAMENAR, Zvonimir, kipar (Rijeka, 4. V. 1939). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1964 (V. Radauš). Od 1965. djeluje u Rijeci. Radi figurativnu skulpturu (portreti I. Zajc, V. Švalbe-Vida i A. Pađen) i memorijalne kompozicije (*Palim sportašima u II. svj. ratu*). U najnovijim radovima volumen je zatvoren, zgusnut u čvrstu formu (*Mijeh se zatvara, Kolijevka*). — Samostalno izlagao u Rijeci (1969, 1977, 1988), Parizu (1984), Zagrebu i Ljubljani (1977).

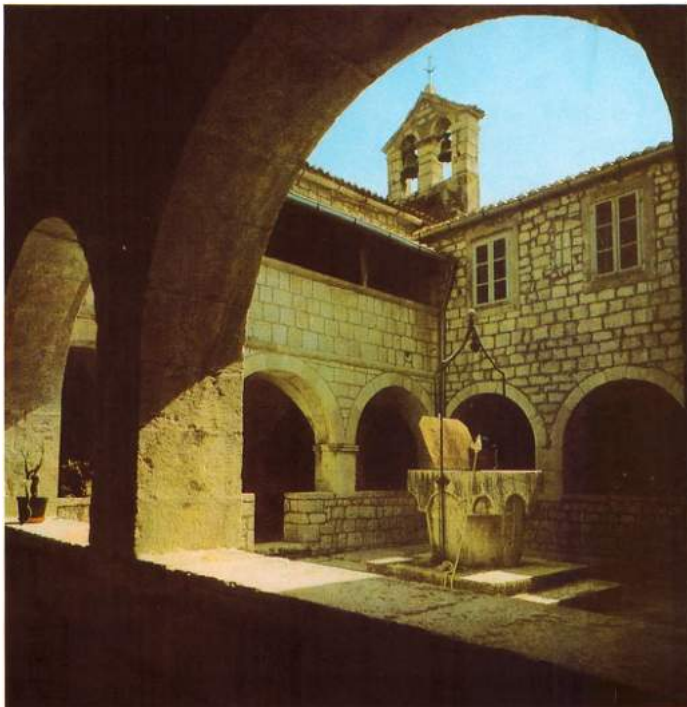
LIT.: V. Ekl, Zvonimir Kamenar-Funči, Rijeka 1986.

R.

KAMENGRAD, ostaci kasnosrednjovj. utvrđenoga grada na Papuku, SZ od Požege. Dio grada četverokutne osnove s kulama i cisternom opasan je

B. KALOGJERA, kompleks »Bastion« u Splitu

KAMPOR, klaustar franjevačkoga samostana

KANFANAR, *Apostol*, detalj zidne slike u crkvi Sv. Agate

čvrstim zidom utvrđenim sa šest polukula na kojima su strelnice. Gradom su vladali Nikola Treutul, Petar Čeh, a na poč. XVI. st. Ivan Zapolja. Nakon odlaska Turaka spominje se kao ruševina (1702).

LIT.: Z. Horvat i I. Mirnik, Graditeljstvo srednjeg vijeka u Požeškoj kotlini, u zborniku: Požega 1227–1977, Slavenska Požega 1977. A. Ht.

KAMENSKO, selo *JI* od Karlovca. Tu je nađeno više ant. predmeta. Prvi put se spominje u XIII. st., a od 1369. posjed Frankopana. God. 1404. Katarina Frankopanska utemeljila pavlinski samostan Sv. Marije Snježne. Oko 1451. K. su popalili Turci, a pavlini odlaze otprilike 1573. u Svetice. Vrativši se, od 1684. barokiziraju napuštenu crkvu i samostan te ostaju tu do ukinuća reda 1786. U crkvi su bila dva sloja zidnih slika iz XVIII. st. (G. Taller) i iz 1838 (F. Hamerlić) te barokna oprema: bogato figuralno ukrašen glavni oltar (oko 1750), bočni oltari, propovjedaonica, kip Bl. Dj. Marije, vrata oslikana svecima iz 1760, ormar iz 1753, misal sa srebrnim okovima iz 1761, srebrni votivi, kalež iz 1762, monstranca, relikvijari i niz baroknih slika. Crkva i samostan teško su oštećeni u agresiji na Hrvatsku 1991–92.

LIT.: I. Maroević, Istraživanja slojevitosti arhitekture u crkvi sv. Marije Snježne u Kamenskom, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, Zagreb 1976–77, 2–3. — Kamensko — crkva i samostan pavlina, Zagreb 1979. — Z. Horvat i M. Kruhek, Stari gradovi i utvrđenja u obrani Karlovca u XVI. i XVII. stoljeću, u zborniku: Karlovac, Karlovac 1979. — Đ. Cvitanović, Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, I, Zagreb 1985. — Cultural Heritage of Croatia in the war 1991/92, Zagreb 1993. A. Ht.

KAMEŠNICA, selo nedaleko od Križevaca. Jednobrodna gotička kapela Sv. Andrije (posvećena 1377), osebnih proporcija (kvadratno svetište) ima dva portala i malu rozetu na pročelju. U unutrašnjosti crkve ističe se kameno svetojhranište (kustodija) u zidu svetišta te kamena propovjedaonica. Kameno zabatno pročelje nastavlja se u malome zvoniku, kojemu su tri strane drvene.

LIT.: UTH — Križevci.

KAMPOR, naselje na otoku Rabu. Unutar franjevačkoga samostana nalazi se romanička jednobrodna crkva Sv. Eufemije; spominje se 1237. Crkva Sv. Bernardina (gotička, u XVII. st. barokizirana) uz samostan, sagrađen 1458, ima jedan brod s kasetiranim stropom urešenim slikama te kor četverokutna tlocrta, presvođen križnim svodom, što ga nose dva dijagonalno ukrižena rebra, konzolno uprta o zid. Kao protomagister pri gradnji crkve i samostana spominje se Juraj Dimitrov Zadranić. U oltarnu ogradu ugrađeni su pluteji sa zrelom pletenom dekoracijom iz IX–X. st. U pokrajnjim kapelama je poliptih braće Vivarini iz 1458. i kasnogotičko drveno raspelo. U sredini samostanskoga sklopa je klaustar, u kojemu je uređen lapidarij s rim. natpisima, fragmentima ranosrednjovj. plastike (kapiteli, reljef sa *crux gemmata* iz VII. st.) te sa sarkofagom utemeljiteljice samostana, Mande Budrišić, na kojemu su figuralni reljefi s kraja XV. st. Samostanski arhiv i knjižnica čuvaju inkunabule i iluminirane kodekse iz XIV. i XV. st. (→ Kamporski psaltir).

LIT.: H. Folnesics, Die illuminierten Handschriften in Dalmatien, Leipzig 1917, str. 206–263. — V. Brusić, Otok Rab, Zagreb 1929. — D. Westphal, Malo poznata slikarska djela XIV do XVIII stoljeća u Dalmaciji, Rad JA, 1937, 258, str. 19. — Lj. Karaman, O spomenicima VII i VIII st. u Dalmaciji i o pokrštenju Hrvata, VJHAD, 1941–42, str. 101–103. — C. Frisković i K. Prijatelj, Albanski umjetnik Andrija Aleši u Splitu i u Rabu, Split 1948, str. 9–11. B. F.

KAMPORSKI PSALTIR (Psalterium minus), iluminirani rukopis s kraja XIV. st. u franjevačkome samostanu u Kamporu na Rabu. Urešen s 20 inicijala izvedenih u živim bojama i lisnatim motivima. U osam inicijala minijature imaju figuralne urese (u inicijalu S glava muškarca s uzdignutim rukama viri iz zelene vode). Rukopis je izradila vjerojatno neka lokalna prepisivačka radionica prema venec. uzoru.

LIT.: H. Folnesics, Die illuminierten Handschriften in Dalmatien, Leipzig 1917. — A. Badurina, Minijature u Hrvatskoj, u knjizi: Minijatura, Umjetnost na tlu Jugoslavije, Beograd–Zagreb–Mostar, 1983. L. D.

KANATNA KONSTRUKCIJA (bondruk), konstruktivni sustav u arhitekturi kod kojega drveni kostur preuzima sva opterećenja zgrade, djelujući kao okvirna konstrukcija. Nosivost konstrukcije zasniva se na određenoj razdiobi vertikalnih nosača (*stupova*), mjestimice spojenih horizontalnim prečkama, te donjih (*prag*) i gornjih (*vjenčanica*) horizontalnih greda. Dijagonalna ukrućenja smještena najčešće u kutovima (*kosnici*) osiguravaju stabilnost cijeloga sustava. Drvena građa međusobno je spojena tesarskim vezovima (preklop, utor, čep, produženi preklop itd.). Vanjske i unutrašnje stijene kostura ispunjavaju se zemljanim nabojem, pletrom ispod ilovače, opekam, rjeđe kamenom lomljencom i brvnima, ili